

ELŐSZÓ

Az első világháborúval kapcsolatos korabeli iratok és eddig ismeretlen fotók feltárása és bemutatása a mai nemzedék közös felelőssége. A Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola (PHF) keretei között működő Pécsi Egyháztörténeti Intézet (PEI) azt a célt tűzte ki, hogy ezeket összegyűjtve bemutatja, miképp élték meg a pécsi egyházmegye katolikus közösségei a világegést. A levéltári kutatások révén megvalósuló kiállítást a nagy háború kitörésének centenáriuma alkalmából felálló Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány támogatta.

A tárlat legfontosabb forrásai a katolikus plébániákon vezetett plébániatörténeti naplók, az úgynevezett Historia Domusok. Ezek sok esetben részletesen beszámolnak a helyi közösség áldozatvállalásáról, a bevonulásról, a katonák sorsáról, haláluk körülményeiről. Másrészt tájékozódhatunk belőlük az otthon maradt családtagok várakozásairól, hangulatáról, reményeiről. A plébánosok gyakran megemlékeztek a helyi közösségben végzett gyűjtésekről, karitatív munkákról, felajánlásokról. Ez az iratanyag a közösségi emlékezet elsőrangú, ám máig kiaknázatlan forrása. A tematika bőven merít a szintén alig kutatott püspöki körlevelekből és egyházi sajtóból is.

A kiállítás az első világháborús hátország mindennapjait, a családok és a katolikus közösségek nehézségeit, a plébánosi erőfeszítéseket és a közhangulat változását helyezte a középpontba. A képek és források segítségével közelebb hozza a mai generációk számára a száz évvel korábbi eseményeket, és megmutatja a mára elfeledett „nagy háború” hadszínterei mögött zajló élet küzdelmeit. A kiállítás tablói kronologikusan, illetve vertikálisan – a világegyház központjától a pécsi püspökségen keresztül a plébániák szintjére eljutva – fogták át az 1914–1918 közötti éveket. A kiadvány egyes fejezetei ennek megfelelően tekintik át a szentszéki törekvéseket, majd egyházmegyei szinten az egyházkormányzati intézkedéseket, amelyek a hátország konszolidálását szolgálták. Igazi újdonságként jelennek meg a plébániákon zajló események, azaz a mikroszintű egyházi tapasztalattörténet, a háborús hátország vallásgyakorlásának jellemzői, az itthon maradtak nehézségei és a fronton lévők megsegítésére irányuló egyházi kezdeményezések.

A kiállítás sikere adta az ötletet, hogy a képek egy részét és a felhasznált forrásokat katalógus formájában is megjelentessük. Abban bízunk, hogy ezek az új adatok beépülnek a helytörténeti kutatásokba, megjelennek a nagyobb összefoglalásokban és ezzel hozzájárulnak a nemzeti emlékezet alakításához is.